

Redengevende omschrijving gemeentelijke monumentenlijst

Bergstraat 1

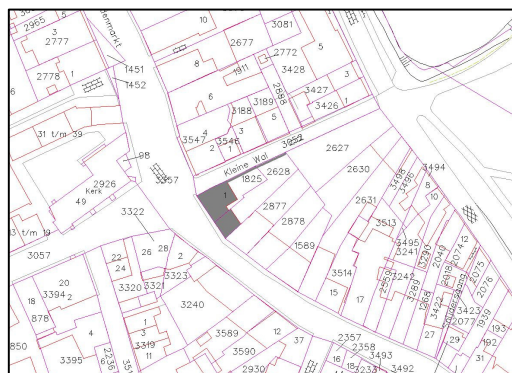
Monumentnummer : GM007

Straat : Bergstraat
Huisnummer : 1
Toevoeging : ---
Postcode : 6981 DA

Kadastrale aanduiding : Doesburg
Sectie : C
Nummer : 1825 en C 2628 (koetshuis)

Naam object : ---
Bouwjaar : 1600 - 1980
Architect : nb
Oorspronkelijke functie : woonhuis
Huidige functie : woonhuis

Inventarisatie/beschrijving : dhr. J. Krijnen
Datum beschrijving : 1-6-2012
Datum aanwijzing : 21-05-2013

Situering

Pand gelegen op de hoek van de Bergstraat en de Kleine Wal binnen de historische binnenstad van Doesburg waar de Gasthuisstraat aansluit op de Bergstraat en Paardenmarkt. De Bergstraat, de Gasthuisstraat en de Paardenmarkt verbreden zich op dit kruispunt, zodat feitelijk sprake is van een plein. Het pand staat in de rooilijn aan de straat. In het verlengde van de zijgevel links staat langs de Kleine Wal tot aan de Meipoortwal een historische, gemetselde, bakstenen tuinmuur met steunberen als afscheiding.

Hoofdropzet

Eénlaags hoekpand onder een zadeldak met een haaks daarop gesitueerd deel eveneens onder een zadeldak langs de Kleine Wal, zodat het huis een L-vormige plattegrond heeft. Het pand heeft een zolder en onder het gedeelte langs de Kleine Wal een kelder. In het pand is rechts aan de Bergstraat een stal c.q. wagenschuur opgenomen achter dubbele wagendeuren.

Historie

De locatie is gelegen binnen het dertiende eeuwse deel van de binnenstad. Nadat in de eerste helft van de veertiende eeuw een oostelijk deel van de stad moest worden opgegeven moest een nieuwe stadsmuur worden gebouwd ter plaatse van de Nahuyssingel. Ook werd toen vermoedelijk de Nieuwstraat aangelegd. Het plein waaraan Bergstraat 1 is gesitueerd is mogelijk toen ook aangepast.

Beknopte bouwgeschiedenis

Het huis is afgaande op het gevelmetselwerk en de aanwezige historische draagconstructie vermoedelijk in de zeventiende eeuw tot stand gekomen als kleinschalige binnenstadsboerderij. Het is vervolgens in de negentiende eeuw aangepast en kreeg aan het eind van die eeuw een bescheiden winkelfunctie, uit welke tijd de nog aanwezige winkelkast kan dateren. Na een verbouwing in 1931 waarbij op de begane grond twee vertrekken werden samengevoegd, werd het pand in 1979-80 zeer ingrijpend gerestaureerd, waarbij met uitzondering van enkele gebinten de gehele kapconstructie is vervangen.

Exterieur

De bakstenen gevel aan de Bergstraat is gemetseld en heeft een centraal geplaatste entree uit 1980 met bovenlicht, geaccentueerd door middel van een pilasterstelling op hardstenen sokkels. Links van de entree zijn twee schuifvensters met wisseldorpel aanwezig met een roedenverdeling van 2x2 ruiten in het onderraam en twee ruiten in het bovenraam (alles in 1980 aangebracht). De vensters zijn aan onder- en bovenzijde van rollagen voorzien en hebben persiennes.

In het rechter gedeelte van de gevel is een (historische) inrijpoort onder een korfboog opgenomen met dubbele opgeklampte wagendeuren. Links van de poort zorgt een klein vierkant venster met vierruits draairaam voor daglicht in de ruimte achter de deuren.

De gevel wordt afgesloten door middel van een eenvoudige geprofileerde bakgoot op klossen.

Het dak is belegd met gesmoorde oude holle dakpannen. In het dakvlak aan de straatzijde zijn twee dakkapellen opgenomen met plat dak en zijwangen die met zink zijn bekleed. Deze zijn tijdens de restauratie in 1980 aangebracht.

Aan de zijde van de Kleine Wal wordt het voorste bouwdeel afgesloten met een gemetselde bakstenen tuitgevel, waarvoor verschillende baksteenformaten zijn gebruikt. In de gevel zijn op de begane grond twee zesruits schuifvensters opgenomen en op de zolder een vierruits schuifvenster met wisseldorpel. De vensteropening links op de begane grond is in 1980 volledig nieuw tot stand gekomen. In het verlengde van de tuitgevel staat een historische, gemetselde, bakstenen tuinmuur met zware,

schuingemetselde steunberen als erfscheiding tussen de diepe tuin en het straatje Kleine Wal. In de muur is een rondgetoogde doorgang met opgeklampte deur opgenomen als tuindeur. De muur wordt aan de bovenzijde afgesloten met een halfsteens rollaag.

De achtergevel van de vleugel langs de Bergstraat is in 1980 geheel nieuw opgetrokken met hergebruikte handvorm bakstenen waarin twee vierruits draaivensters en een deur zijn opgenomen. De tuitgevel van de vleugel langs de Kleine Wal bestaat nog gedeeltelijk uit oud metselwerk en heeft een deur en een zesruits schuifvenster op de begane grond en twee kleinere zesruits schuifvensters in de geveltop die wordt afgesloten met een forse gemetselde schoorsteen. De gevel heeft ongelijke schouderhoogten en vlechtingen. De gevels zijn platvol gevoegd.

Interieur

De indeling bestaat uit een woongedeelte links en een schuurgedeelte rechts, van elkaar gescheiden door een hal van voor- naar achtergevel met de trap naar de verdieping. In grote lijnen dateert deze indeling van vóór de restauratie van 1980, waarbij overigens de afwerking wel grotendeels is vernieuwd.

De kelder is onder de keuken gesitueerd en wordt bereikt via een recent luik en trap in de bijkeuken. De kelder is tongewelfd met de kruin evenwijdig aan de Bergstraat. Het gewelf is in het verleden met twee gordelbogen versterkt. Een kelderlicht aan de Kleine Wal zorgt voor daglicht.

Op de begane grond zijn de muur tussen de hal en woonkamer en tussen hal en schuur vermoedelijk historisch alsmede de muur tussen woonkamer en keuken. Tegen deze muur staat een getoogde winkelkast uit de tweede helft van de negentiende eeuw met rijk geprofileerd hoofdstel. Deze stond vóór 1980 tegen de linker zijmuur. In de woonkamer zijn voorts historische eiken gebinten van de hoofdconstructie behouden.

Een historische doorgang met paneeldeur en rijk geprofileerde architraaflijst voert met een kleine opstap naar de keuken. Hier is een in 1980 gereconstrueerd moer- en kinderbintenplafond in het zicht. Indeling en afwerking van deze ruimte dateren eveneens uit 1980.

In de schuur rechts in het huis is de historische ankerbalkconstructie volledig in het zicht. Opmerkelijk is het gegeven dat deze constructiewijze alleen aan de achterzijde is toegepast; de balken zijn aan de straatzijde in de muur opgelegd. De achtergevel van de ruimte schuur is in 1980 volledig nieuw opgetrokken.

De indeling en afwerking op de zolder is – behoudens enkele gehandhaafde gebinten - volledig nieuw tot stand gekomen en wordt hier verder niet beschreven. Middels een klein luik op de overloop kan de overigens niet toegankelijke vliering worden bekeken: de kapconstructie bestaat uit daksporen en haanhouten en is in 1980 volledig in machinaal gezaagd naaldhout vervangen.

Op zolder boven het schuurgedeelte is de eiken vakwerkconstructie tussen beide gedeeltes nog aanwezig. De vakken lijken in 1980 opnieuw opgemetseld te zijn en zo niet, in ieder geval opnieuw gevoegd.

Op de zolder boven de keuken is de kapconstructie volledig in het zicht. Het gaat om een in 1979-1980 volledig vervangen constructie gedragen door een enkel dekbalkgebint. De dekbalk is gedateerd MCMLXXIX.

Bouwdossiers

29-12-1931: wegbreken muur begane grond (vergroten winkel) en maken dakkapel
voorzijde.

4-2-1980: restaureren van het pand

Literatuur

- Haans, F.A.C., H. J. van Capelleveen, *Beschrijving Bergstraat 1 Doesburg*, 6-5-1990
(adviesnr. 80)

Waardering

Het pand dateert vermoedelijk uit de 17^e eeuw met aanpassingen uit de negentiende eeuw. Het is in de periode 1979-1980 ingrijpend gerestaureerd. Leidend voor de waardebeoordeling zijn de ouderdom, de stedenbouwkundig-historische relatie met de verkaveling en de bouwhistorie van het pand. Daarnaast is de ligging van belang op de hoek met de Kleine Wal met het bouwvolume direct aan de straat met de tuin en bijbehorende historische tuinmuur langs de Kleine Wal. Tenslotte is de ruimtelijke indeling op de begane grond van belang, alsmede diverse onderdelen van de afwerking van het huis, zoals de behouden gebleven paneeldeuren met architraaflijsten en de rijk gedecoreerde winkelkast.

Het object Bergstraat 1 is van algemeen belang voor de gemeente Doesburg vanwege de bouwhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde. Het huis is bouwhistorisch van belang als voorbeeld van een huis daterend uit de zeventiende eeuw waarvan hoofdvorm en diverse constructieve delen zijn bewaard. Het huis is stedenbouwkundig van belang vanwege de bijdrage aan de lokaal-topografische situatie en de ruimtelijke samenhang met de tuinmuur langs de Kleine Wal en met de buurpanden aan de Bergstraat en Paardenmarkt. Het huis is cultuurhistorisch van belang als goed bewaard gebleven voorbeeld van een historische woning annex winkel met een stal/schuur onder één dak ten behoeve van een gemengde functie als boerenbedrijf in de Doesburgse binnenstad.